

HORTOBÁGYI T. CIRILL OSB
Pannonhalmi
szerzetesi tapasztalat

Tisztelt Hallgatóim!

Felmerül a kérdés, hogy Ferenc pápa a 16. rendes Püspöki Szinódus témakijelölésével és az elindított előkészítő folyamattal vajon szerzetesi útra terelné, illetve egyfajta szerzetesi működés felé szeretné-e elmozdítani az egyházat.

Nem tudom, hogy így van-e, de talán felfigyeltek rá, hogy még 2013-ban, amikor Antonio Spadaro SJ atya egy hosszabb interjút készített Ferenc pápával, arra a kérdésre, hogy az ignáci lelkiség melyik eleme segíti őt legjobban szolgálata megélésében, habozás nélkül azt válaszolta, hogy a *megkülönböztetés*.¹

Persze nem csupán a jezsuita lelkiség jellemzője a megkülönböztetés, hanem általános szerzetesi karizma! Az ókori egyiptomi sivatagi atyák mondásait leíró apoftegmmák között olvassuk: „Egyszer megkérdezték

¹ HORVÁTH ÁRPÁD SJ (szerk.): *Jó napot! Ferenc pápa vagyok*, JTMR, Budapest, 2013, 16.

az egyik öreget: mi a szerzetes munkája? Ő pedig így válaszolt: a megkülönböztetés!”²

Bizonyára először nem ez jut eszünkbe, ha a szerzetesek munkájára gondolunk. Főleg amiatt, mert a nyugati egyházban túlsúlyban vannak a célfeladatra rendelt aktív rendek. Ám a lelkek megkülönböztetésében növekedni ma is minden szerzetes személyes fejlődésének egyik legfontosabb mozzanata.

Ferenc pápa tanításában, prédikációiban, megnyilatkozásaiban pedig újra és újra előbukkan. Elég, ha csak az *Amoris laetitia* apostoli buzdítás (egyesekek által bírált) 8. fejezetére gondolunk, s a megkülönböztetés ott kifejtett központi szerepére.

Olyannyira fontosnak tartom magam is a megkülönböztetés karizmáját, főleg korunkban, hogy minden keresztény, hívő embernek növekednie kell benne.

1. Szinodalitás Szent Benedek Regulájában?

Témánk fő sodrához közelítve különösen figyelemre méltónak tartom, hogy amikor Mario Grech bíboros, a Püspöki Szinódus főtitkára a *Vatican News*nak 2021. május 21-én adott interjúban kifejtette, miben változik a Püspöki Szinódus eddig megszokott menete,³ akkor megfogalmazott (az általam alább kiemelt) négy pontot, s ezek párhuzamba állíthatók Szent Benedek *Regulájának* 3. fejezetével, amely a testvérek tanácskozásáról szól.

² ADALBERTO PIOVANO: *Alázatban járni az Istennel*, L'Harmattan, Budapest, 2019, 32.

³ [online] <https://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-tortenelmi-ujitasa-puspoki-szinodus-sorankonzultal-hivokkal> [2022. 09. 14.]

Grech bíboros szerint a szinódus:

1. egyszeri esemény helyett kétéves „folyamat”;
2. a folyamat ereje a konzultáció és a megkülönböztetés kölcsönösségében áll;
3. megérett az idő Isten népének szélesebb körű részvételére a döntési folyamatban, mely az egész egyházra és az egyház minden tagjára vonatkozik;
4. ez a konzultáció az „»ami mindenkit érint, azt mindenkinek meg kell vitatnia« ősi elven alapul”.

Először is a *negyedik szempontot* kiemelve figyelemre méltó, hogy ezt az egész latin Nyugaton a 13. század óta elterjedt alkotmányossági elvet, „Quod omnes tangit ab omnibus tractari et approbari debet” („Ami mindenkit érint, azt mindenkinek meg kell vitatnia és jóvá kell hagynia!”) Grech bíboros rövidítve idézi, kihagyva az „és jóváhagyni” lényeges elemet. Bizonyára nem véletlenül. Talán arra utal, hogy egyházi tanácskozásainkon az Isten akaratát szeretnénk felismerni a Szentlélek segítségével. Ebben az összefüggésben nyer értelmet a jóváhagyás, elfogadás!

Grech bíboros szerint *folyamatról* van szó! A *Regulátó* sem idegen ez: „*Valahányszor* valami fontos tennivaló fordul elő a monostorban, hívja egybe az apát az egész közösséget, és adja elő maga, hogy miről van szó” (RB 3,1) – írja Szent Benedek.

Korunkban egy-egy monostor feladatainak betöltése és intézményeinek üzemeltetése megkívánja az egész közösség felelősségvállalását, ezért a tanácskozás folyamatos; az informálódás, a szempontok egybevetése, a mérlegelés és a megkülönböztetés folyamata előzi meg a döntést.

A konzultáció és a megkülönböztetés kölcsönössége az alábbiak szerint alakul a *Regulában*:

„És miután meghallgatta a testvérek tanácsát, mérlegelje magában, s amit hasznosabbnak ítél, azt cselekedje. Azért mondjuk, hogy mindnyájukat hívja meg a tanácsra, mivel gyakran a fiatalabbnak nyilatkoztatja ki az Úr azt, ami jobb. A testvérek pedig adjanak alázatosan, teljes alárendeltséggel tanácsot, nézetüket pedig makacsul védeni ne merészeljék, és inkább az apát ítélete legyen a döntő, úgyhogy amit ő üdvösebbnek ítél, annak mindnyájan engedelmeskedjenek. De ahogy tanítványokhoz illik, hogy szót fogadjanak mesterüknek, úgy az is illő, hogy ő megfontoltan és igazságosan rendezzen el mindent. *Tehát mindnyájan* mindenben kövessék a Regulát mint tanítójukat, és attól senki vakmerően el ne térjen. Senki a monostorban ne kövesse saját szíve akaratát.” (RB 3,2–8)

A testi döntés sajátos formáját látjuk a Regulában!
Felmerül a kérdés, mire való a konzultáció és a megkülönböztetés kölcsönösségének folyamata Szent Benedek hagyományában? Mi a célja?

Nem az, ami a cégek, illetve a profán szervezetek gyakorlatában. Ott ugyanis a cél *kettős*:

- Egyrészt a *legjobb szakmai megoldást megtalálni* – több szem többet lát elv alapján sok okos ember együtt kitalálja a legjobbat.
- Másrészt a *szereplők azonosulása a feladattal* – ha valaki részt vesz a döntési folyamatban, bevonódik, sajátjának tekinti, azonosul vele, és a megvalósításból is kiveszi a részét.

A közösségi döntés célja a *Regulában* Isten akaratát megtalálni, azaz felismerni!

„Senki a monostorban ne kövesse saját szíve akaratát” – ehhez kell a *megkülönböztetés* adománya!

Egy afrikai mondás szerint: „Az öreg gorillának nem kell a dzsungelt bemutatni!”⁴ A tapasztalat erejéről szól ez a bölcsesség – legalábbis a gyakorlati dolgokban! Egy tapasztalt vezető, az apát a legtöbb helyzetben tudja a megoldást anélkül, hogy a közösséget megkérdezné! Az idős, tapasztalt vezetők rutinja fontos, hasznos, de a vezető nem feledheti, hogy maga a közösség már őelőtte is létezett, létezik egy közösségi tapasztalat, közösségi bölcsesség. Mi több, a vezető is egy közösség „terméke”, csupán praktikus szempontból nézve sem bölcs tehát a közösség tanácsait figyelmen kívül hagynia. Ráadásul Szent Benedek nemcsak az emberi tapasztalattal számol, sőt elsősorban nem azzal, hanem Isten jelenlétével, a Szentlélek megvilágosító erejével!

Ha pedig Isten akaratát keressük, az előjáró nem válhat diktátorrá, a közösség pedig nem válhat az előjárói akaratot formálisan teljesítő szavazógéppé!

A gyakorlatban akkor működik jól a közösségi döntés, ha megfelelő a légkör. Milyen is a megfelelő légkör?

Nincsenek játszmák, nincs taktikázás, és erőszakmentes a kommunikáció. Azaz *mindenki* elmondhatja véleményét, felteszi kérdéseit, és *megnyitja szívét* (őszintén és bizalommal).

Az előjáró szintén megnyitja a szívét, figyel, meghallgat, mérlegel – azaz megkülönböztet! – és azután dönt.

⁴ Lambert Dörr OSB misszionáriusnak, Peramiho (Tanzánia) nyugalmazott apátjának közlése.

Ezt a döntést általában béke követi, mert mindenki tudja, hogy nem (önkényes) hatalomgyakorlásról van szó.

Az előljáró hatalomgyakorlására ugyanis a közösség érzékeny! Hiszen a hatalom könnyen megszerezhető – ha valaki előljáró lesz, azonnal van hatalma. De nehéz úgy huzamos ideig gyakorolni, hogy a hatalom ne tévesszen meg, ne torzítsa a személyiséget. Szent Benedek azért osztja meg a hatalmat a közösségben, azért van felelősségmegosztás, „hogy egy ne kevélykedjék”! (RB 65,13)

A *Regula* eljárása tehát arra ösztönöz, hogy a hatalmat az egész közösség hasznára gyakoroljuk, és megóv attól, hogy az öntudatom erősítésére használjam.

Amint láttuk, egészen egyedien sajátos a *Regula* megálmodta vezetési stílus és döntési mechanizmus.

Három – egyszerre nehezen figyelembe vehető – szempontrendszer lebeg folyamatosan az előljáró előtt. Döntéseiben legyen:

1. kommunikatív-integratív,
2. személyre szabott
3. és autokratív egyszerre.

Ez a szerzetesi gyakorlat egymással életközösségben (ima-, munka- és vagyonszövetség) lévő emberek között alakult ki. Ezért kérdés számomra, hogy ez a szerzetesi gyakorlat mennyire alkalmazható egy olyan egyházi közösségben, ahol a személyek nincsenek egymással életközösségben.

2. Szinodalitás a konstitúcióban

A történelem során a *Regula* mellett kialakultak a konstitúciók.⁵ A reformokhoz köthetőek előbb csak az élet részterületeit ölelték fel, később egyre inkább átfogóan szabályozták az életet.

A konstitúciók már a konvent (a teljes szerzetesközösség) mellett a célfeladatra vagy a monostor küldetésének egy-egy területéhez rendelt *testületeket* is felállítanak. Így egy döntés az előljáró és egy-egy testület dialógusában, interakciójában körvonalazódik (jórészt meg is születik), de magát a döntést mégis az előljáró hozza meg (legalizálja).

Az előljáró a döntésmeghozatal során a testület véleményével ellenkezően is dönthet.

A jogalkotás körvonalazza és csoportosítja a tárgyalandókat illetékesség, hozzájárulás és véleménykérés szempontjából, de alapvetően nem változtatja meg az RB 3. fejezetében felvázolt eszményt.

⁵ Az MBK legfontosabb konstitúciói: *Statuta Congregationis Benedictinae S. Martini de S. Monte Pannoniae condita anno 1855.* (Auctoritate Visitatoris Apostolici Joannis Card. Scitovszky.); *Statuta Congregationis Hungaricae Ordinis S. Benedicti alias S. Martini de S. Monte Pannoniae auctoritate Visitatoris Apostolici condita anno 1855, secundum Codicem Iuris Canonici emendata et aucta anno 1921.*; A Bencés Rend Magyar Kongregációjának megújított Statútumai, Pannonhalma, 1972; A Magyar Bencés Kongregáció Konstitúciója, Pannonhalma, 1996.

3. Szinodális folyamat a Pannonhalmi Területi Főapátságban

Ferenc pápa felszólításának eleget téve 2021. október 17-én meghirdettem a szinódust az egyházmegyénk számára.

A lelkipásztor rendtársakkal történt megbeszélést követően felállítottam az *Egyházmegyei Szinódus Teamet*, melynek tagjai:

1. Halmos Ábel OSB általános helynök, bakonybéli plébános,
2. Binzberger Ákos OSB pannonhalmi plébános,
3. Rochlitz Kyra OSBobl középiskolai tanár, mentálhigiénés szakember,
4. Szalai Zsolt állandó diakónus,
5. Viszló Andrea hittanár.

Ők dolgozták ki a plébániákon tartandó szinodusi konzultációk 13 javasolt témáját. Szakemberek segítségével megtervezték egy-egy konzultáció forgatókönyvét, lefolyásának menetét és a konzultációk irányításának elveit.

Kellő példányszámban kiadtunk egy *Kalauz*⁶ című füzetet a szükséges információkkal, és eljuttattuk a plébániákra. A plébániákon meghirdettük, hogy önként vállalkozókat várunk, akik a szinodusi konzultációs csoportokat vezetnék, és vállalják a szükséges képzést. A mindössze 15 plébániából álló 21 ezer katolikust felölelő hívőseregből 100-an jelentkeztek önkéntes csoportvezetőnek, és részt is vettek a képzésen!

Ők a plébániákon meghirdették a konzultációk lehetőségét, majd elindultak a csoportmegbeszélések

⁶ *Kalauz a Pannonhalmi Területi Főapátság Szinódusához*, Pannonhalma, 2022.

a választott témákból, ezeket 2022 március végéig fejezzük be. A meghirdetés nemcsak a szentmiséken történt, hanem szórólapok kiosztásával, továbbá a plébániai honlapokon keresztül is. Minden megbeszélésről jegyzőkönyv készül, amelyet 2022. április 1-jén küldenek be a lakipásztorok Pannonhalmára.

Az egyházmegyei szintű szinódust Pannonhalmán tartjuk 2022. április 22–23-án a lelkipásztorok és a plébániai küldöttek részvételével. Ekkor készül el a záró dokumentum is.

A szinodális folyamat legnagyobb jelentőségét abban látom, hogy az egyházközségekben elindul egy megbeszéléssorozat, egy reflexió az életünkre, szembenezés a kihívásokkal.

Befejezés

Az ősi apoftegma szerint: „Egyszer megkérdezték az egyik öreget: mi a szerzetes munkája? Ő pedig így válaszolt: a megkülönböztetés!”⁷

Talán nem túlzás azt mondani, hogy Ferenc pápa arra hív minden, az egyházban aktívan szerepet vállaló hívőt, hogy vegyen részt a megkülönböztetés munkájában.

Ne egyedül tegye ezt, hanem közösségben, együtt figyelve Istenre a többiekkel, társaival.

A megkülönböztetés munkája során derül ki, hogy közösségünk, életünk pislákoló mécsesei mennyire forrásoznak Krisztus világosságából. Ezen munka során, az egyház szinodális útján valóban hasznunkra lehet a szerzetesség tapasztalata.

Köszönöm a figyelmet!

⁷ ADALBERTO PIOVANO: *Alázatban járni az Istennel*, i. m., 32.

